

Adunarea generală

Distrib.: generală
2 iulie 2019

Original: limba engleză
Tradus și revizuit de IER
(<http://ier.gov.ro/>)

Consiliul Drepturilor Omului

Cea de-a 42-a sesiune

9-27 septembrie 2019

Punctul 3 de pe ordinea de zi

Promovarea și protejarea tuturor drepturilor omului, drepturi civile, politice, economice, sociale și culturale, inclusiv a dreptului la dezvoltare

Dreptul la dezvoltare

Raportul Raportorului special privind dreptul la dezvoltare

Rezumat

Prezentul raport al Raportorului special privind dreptul la dezvoltare, Saad Alfarargi, este înaintat Consiliului pentru Drepturile Omului, în temeiul Rezoluției 33/14 a Consiliului. În acest raport, Raportorul special prezintă orientări și recomandări privind realizarea concretă a dreptului la dezvoltare, formulate în urma unor consultări regionale pe această temă, care au avut loc în 2018 și 2019 în temeiul Rezoluției 36/9 a Consiliului. O atenție deosebită este acordată participării semnificative la stabilirea priorităților de dezvoltare și la beneficierea de avantajele dezvoltării, metodelor de mobilizare a resurselor pentru dezvoltare care sunt incluzive și durabile, monitorizării și evaluării politicilor de dezvoltare și măsurilor de responsabilizare în cazul în care drepturile sunt încălcate. Raportul conține, de asemenea, un rezumat al activităților desfășurate de Raportorul special începând din septembrie 2018.

I. Introducere

1. Prezentul raport, prezentat în temeiul Rezoluției 33/14 a Consiliului Drepturilor Omului, evidențiază activitățile desfășurate de Raportorul special privind dreptul la dezvoltare începând cu septembrie 2018. Acesta conține, de asemenea, orientări și recomandări privind realizarea concretă a dreptului la dezvoltare, formulate în urma unor consultări regionale convocate de Raportorul special în 2018 și 2019 în vederea colectării de bune practici și a schimbului de experiențe în această privință. Pornind de la Declarația privind dreptul la dezvoltare, Raportorul special oferă exemple practice, principii-cheie și recomandări pentru realizarea dreptului la dezvoltare. Acesta examinează aspecte specifice ale punerii în aplicare a acestui drept și formulează observații cu privire la participare, mobilizarea resurselor, monitorizare și evaluare, precum și asigurarea responsabilității.

II. Activitățile Raportorului special

A. Activități generale

2. De la începutul mandatului său, Raportorul special s-a concentrat asupra dezvoltării unei metodologii specifice pentru desfășurarea vizitelor de țară în scopul evaluării punerii în aplicare a dreptului la dezvoltare. Acesta a trimis solicitări pentru vizitarea a 20 de țări și este mulțumit de faptul că a primit un răspuns favorabil pentru majoritatea acestor cereri. Raportorul special a efectuat prima sa vizită de țară în Cabo Verde (Capul Verde), în perioada 12-21 noiembrie 2018. Principalul obiectiv al vizitei a fost acela de a evalua progresele înregistrate în ceea ce privește dreptul la dezvoltare în Capul Verde și identificarea provocărilor rămase de rezolvat, în vederea formulării de recomandări către guvern și alte părți interesate care lucrează la punerea în aplicare a Obiectivelor de dezvoltare durabilă. Raportorul special își exprimă recunoștința față de Guvernul Republicii Capului Verde pentru excelenta cooperare de care a dat dovadă în timpul vizitei. Un raport asupra vizitei va fi înaintat, ca addendum la prezentul raport, Consiliului Drepturilor Omului în cadrul celei de-a 42-a sesiuni a acestuia. Raportorul special va efectua cea de-a doua vizită de țară în Elveția, în perioada 23 septembrie-2 octombrie 2019, și intenționează să efectueze o altă vizită de țară în Chile, la sfârșitul anului 2019. Acestea mulțumește ambelor guverne pentru invitația lor. Rapoartele privind vizitele de țară respective vor fi înaintate Consiliului în cadrul celei de-a 45-a sesiuni, care va avea loc în 2020.

3. În Rezoluția 33/14, Consiliul Drepturilor Omului a solicitat Raportorului special să contribuie la activitatea Grupului de lucru privind dreptul la dezvoltare (instituit de Comisia pentru Drepturile Omului în Rezoluția 1998/72) în vederea sprijinirii îndeplinirii mandatului său general, luând în considerare, printre altele, deliberările și recomandările Grupului de lucru, evitând totodată orice suprapunere a activităților. În perioada 29 aprilie-3 mai 2019, Raportorul special a participat la cea de-a 20-a sesiune a grupului de lucru. La 29 aprilie 2019, acesta a purtat un dialog interactiv cu delegații care au participat la sesiune și a prezentat pe scurt mandatul său și activitățile desfășurate.

4. În septembrie 2018, Consiliul Drepturilor Omului a adoptat Rezoluția 39/9, în care a solicitat Raportorului special să participe la dialogurile și la forumurile politice internaționale relevante, pentru a consolida integrarea dreptului la dezvoltare în respectivele dialoguri și forumuri. În acest scop, Raportorul special a participat la cea de-a doua Conferință la nivel înalt a Organizației Națiunilor Unite privind cooperarea Sud-Sud, care a avut loc la Buenos Aires în perioada 20-22 martie 2019. În cadrul acesteia, a împărtășit Adunării Generale concluziile din raportul său din 2018 privind beneficiile aplicării unei abordări bazate pe dreptul la dezvoltare în cadrul cooperării Sud-Sud (A/73/271). La 23 aprilie 2019, Raportorul special a participat la o dezbateră tematică privind rolul drepturilor omului în promovarea bunei guvernări, organizată în cadrul celei de-a 15-a sesiuni ordinare a Comisiei Permanente Independente pentru Drepturile Omului a Organizației Cooperării Islamice, care a avut loc în Jeddah, Arabia Saudită. Cu această ocazie, a discutat despre legăturile dintre buna guvernare și principiile dreptului la dezvoltare. La 24 aprilie 2019,

Raportorul special a luat parte la un dialog interactiv cu delegații care au participat la sesiune și le-a prezentat informații actualizate cu privire la activitățile pe care le-a desfășurat în cadrul mandatului său. La 14 iunie 2019, Raportorul special a participat la o masă rotundă de experți, organizată de Oficiul Înaltului Comisar al Națiunilor Unite pentru Drepturile Omului (OHCHR), cu privire la principiile drepturilor omului și orientările referitoare la repatrierea activelor furate. În plus, Raportorul special va participa la sesiunea din 2019 a forumului politic la nivel înalt privind dezvoltarea durabilă, unde va lua cuvântul la 10 iulie, în calitate de membru al forumului, în cadrul unei analize tematice privind perspectivele țărilor cel mai puțin dezvoltate și ale țărilor în curs de dezvoltare fără ieșire la mare. La 11 iulie, acesta va organiza un eveniment secundar care are ca obiectiv evidențierea măsurilor instituite de către state pentru implicarea tuturor părților interesate relevante, inclusiv a grupurilor în situații de vulnerabilitate, în procesul de colectare a datelor și de elaborare a rapoartelor naționale voluntare.

B. Consultații regionale

5. În septembrie 2017, Consiliul Drepturilor Omului a adoptat Rezoluția 36/9, în care a solicitat Raportorului special să organizeze consultări regionale cu privire la punerea în aplicare a dreptului la dezvoltare. În lumina acestei solicitări, Raportorul special a convocat, în 2018 și 2019, o serie de consultări regionale care au avut ca scop identificarea bunelor practici în ceea ce privește elaborarea, punerea în aplicare, monitorizarea și evaluarea politicilor și programelor care contribuie la realizarea dreptului la dezvoltare. Raportorul special a invitat toate statele să participe la consultările organizate de grupul regional al Organizației Națiunilor Unite aferent fiecărui stat. Mai precis, Raportorul special a organizat o consultare pentru statele africane și părțile interesate din aceste state, la Addis Abeba, în perioada 27-29 martie 2018; o consultare pentru statele din Europa de Vest și alte state, statele din Europa de Est și părțile interesate din aceste state, la Geneva, la 11 și 12 iunie 2018; o consultare pentru statele din America Latină și din regiunea Caraibelor și părțile interesate din aceste state, în orașul Panama, la 11 și 12 octombrie 2018; și o consultare pentru statele din regiunea Asia-Pacific și părțile interesate din această regiune, la Bangkok, la 12 și 13 decembrie 2018.

6. Consultările au reunit reprezentanți ai statelor membre din fiecare regiune, precum și reprezentanți ai agențiilor Organizației Națiunilor Unite, ai organizațiilor interguvernamentale, ai mediului academic, ai societății civile și ai sectorului privat. La 10 și 11 aprilie 2019, Raportorul special a convocat o reuniune finală a experților la Dakar, în cadrul căreia participanții au urmărit să analizeze toate contribuțiile aduse în cadrul consultărilor anterioare și să identifice recomandările universale. În mai 2019, Raportorul special a împărtășit recomandările preliminare care au rezultat din consultările cu cei care au participat la acestea, inclusiv cu toate statele, pentru a obține un feedback suplimentar. În urma consultărilor a fost elaborat un set de orientări și recomandări practice, care pot servi drept instrument pentru elaborarea, monitorizarea și evaluarea structurilor, proceselor și rezultatelor politicilor de dezvoltare motivate de drepturile omului. Informații suplimentare privind procesul de consultare regională, inclusiv agendele, contribuțiile și rezultatele, sunt disponibile online.¹

III. Orientări privind punerea în aplicare concretă a dreptului la dezvoltare

A. Principii generale

7. Consultările regionale au reafirmat ideea – exprimată în Rezoluția 33/14 a Consiliului pentru Drepturile Omului – potrivit căreia punerea în aplicare a dreptului la

¹ A se vedea

www.ohchr.org/EN/Issues/Development/SRDevelopment/Pages/RegionalConsultation.aspx.

dezvoltare implică respectarea principiilor internaționale ale drepturilor omului, inclusiv a celor legate de nediscriminare și libertățile fundamentale, precum și a cadrelor convenite la nivel internațional privind schimbările climatice, finanțarea dezvoltării și dezvoltarea durabilă. În plus, la fel cum Declarația privind dreptul la dezvoltare recunoaște faptul că ființa umană este subiectul central al procesului de dezvoltare, prezentele orientări subliniază faptul că realizarea dreptului la dezvoltare presupune ca oamenii să li se ofere posibilitatea, atât la nivel individual, cât și la nivel colectiv, să ia decizii cu privire la propriile priorități de dezvoltare și la metodele preferate pentru realizarea aceste priorități.

8. Ținând seama de acest principiu fundamental, prezentele orientări subliniază importanța participării, ca bază pentru evaluarea intereselor titularilor de drepturi și garantarea respectării acestor interese. Asigurarea participării în scopul realizării dreptului la dezvoltare implică mai mult decât simpla consultare a persoanelor particulare și a comunităților; aceasta presupune plasarea efectivă a titularilor de drepturi în centrul procesului decizional care le afectează propria dezvoltare economică, socială, culturală și politică.

9. Prin urmare, raționamentul potrivit căruia dezvoltarea constituie doar un rezultat economic este incomplet, întrucât creșterea economică nu permite în mod necesar unei populații să își realizeze prioritățile de dezvoltare. De fapt, și așa cum a menționat deja Raportorul special, s-a stabilit că, dacă nu este însoțită de politici de redistribuire, creșterea poate duce la inegalități (A/HRC/39/51, pct. 12). Consultările regionale au demonstrat, de asemenea, că dezvoltarea nu ar trebui percepută ca un simplu proces secvențial, prin care se urmărește creșterea economică în vederea finanțării politicilor sociale. Prin prisma dreptului la dezvoltare, dezvoltarea este concepută ca fiind mai degrabă un proces global, care necesită contribuția și implicarea diverselor părți interesate, inclusiv a statelor, a organizațiilor internaționale, a societății civile, a mediului academic și a sectorului privat, pentru a obține rezultate durabile. O bună guvernare, un stat de drept just și transparent, precum și instituții stabile, transparente, receptive și responsabile sunt condiții prealabile necesare în acest scop.

10. Întrucât existența unui context de pace sau de conflict este, de asemenea, un aspect de care trebuie să se țină seama (Declarația privind dreptul la dezvoltare, articolul 7), se recomandă ca dreptul la dezvoltare să fie integrat în discuțiile privind dezarmarea și reconstrucția post-conflict. În plus, având în vedere impactul pe care îl are mediul internațional asupra realizării dreptului la dezvoltare (articolele 3-4), este important ca agențiile Organizației Națiunilor Unite, organizațiile internaționale și instituțiile financiare internaționale să integreze abordarea bazată pe dreptul la dezvoltare în activitatea lor. Titularii de drepturi ar trebui, de asemenea, să se implice în inițiativele care au ca scop atingerea obiectivelor stabilite în Agenda 2030 pentru dezvoltare durabilă și să beneficieze de acestea în mod egal. Promovarea unei abordări bazate pe dreptul la dezvoltare a Obiectivelor de dezvoltare durabilă ar permite să se garanteze faptul că eforturile depuse pentru atingerea obiectivelor sunt echitabile, participative, orientate spre oameni și nediscriminatorii.

11. Înțelegerea faptului că persoanele și comunitățile trebuie să conducă procesele pentru propria dezvoltare are implicații asupra modului în care este finanțată dezvoltarea. Atunci când este privită din perspectiva dreptului la dezvoltare, finanțarea dezvoltării este un concept care nu se bazează nici pe caritate și nici pe o alocare a resurselor ghidată de motivațiile și viziunile donatorului. Punerea în aplicare concretă a dreptului la dezvoltare al persoanelor particulare și al comunităților înseamnă mai degrabă finanțarea priorităților de dezvoltare definite de beneficiari. Această abordare a fost deja integrată în anumite instrumente și cadre politice internaționale, în special Agenda 2030 pentru dezvoltare durabilă și Agenda de acțiune de la Addis Abeba a celei de-a treia Conferințe Internaționale privind Finanțarea Dezvoltării. Prezentele orientări urmăresc consolidarea acestora.

12. În mod similar, monitorizarea și evaluarea politicilor naționale și internaționale ar trebui să se efectueze într-un mod specific atunci când scopul acestora este să se aprecieze dacă dreptul la dezvoltare a fost realizat sau nu. În cadrul unei abordări bazate pe dreptul la dezvoltare, rezultatele obținute și metodologiile folosite sunt evaluate nu doar în raport cu criteriile universale, ci și în funcție de criterii specifice contextului, și anume, ținându-se cont dacă politicile îmbunătățesc efectiv bunăstarea „ființei umane” menționate în

Declarația privind dreptul la dezvoltare. Mai mult, în cazurile în care se aduce atingere bunăstării oamenilor, ar trebui să existe mecanisme de asigurare a responsabilității, pentru remedierea prejudiciilor cauzate, și trebuie să fie eliminate orice obstacole din calea stabilirii responsabilității.

13. Deși, în următoarele paragrafe, componentele realizării dreptului la dezvoltare sunt grupate pe teme specifice, aceste componente sunt, la fel ca toate aspectele dreptului la dezvoltare, interdependente și indivizibile (articolul 9).

B. Promovarea unei participări active, semnificative și informate

14. În Declarația privind dreptul la dezvoltare se precizează că politicile de dezvoltare ar trebui să vizeze îmbunătățirea constantă a bunăstării întregii populații și a tuturor oamenilor, pe baza participării lor active, libere și semnificative la dezvoltare (articolul 2), ceea ce presupune un dublu set de drepturi și obligații: în primul rând, cerința implicării tuturor membrilor populației la elaborarea politicilor de dezvoltare și, în al doilea rând, obligația de a garanta că politicile aduc beneficii tuturor oamenilor în mod egal.

15. Prezentele orientări evidențiază principiul conform căruia comunitățile afectate trebuie să dețină controlul asupra programelor, bugetelor și proceselor de dezvoltare. Recomandările abordează necesitatea de a garanta că toate segmentele societății beneficiază de pe urma dezvoltării și scot în evidență obstacolele, vizibile și invizibile, din calea participării, precum lipsa identității legale, existența violenței sau restricțiile de ordin social.

16. În plus, orientările clarifică faptul că participarea poate fi eficientă doar dacă este instituționalizată și continuă. De exemplu, în America Latină și regiunea Caraibelor, există permanent un „loc liber” în cadrul organismelor guvernamentale, rezervat actorilor societății civile, care pot astfel să participe regulat la procesele decizionale. Un alt exemplu, dintr-o țară din Europa de Est, este includerea principalelor comunități afectate – alături de reprezentanți ai organizațiilor guvernamentale, neguvernamentale și private – în cadrul unui mecanism național care coordonează lupta împotriva HIV/SIDA, tuberculozei și malariei în respectiva țară.

17. Recomandările practice enunțate mai jos au ca scop să permită tuturor oamenilor să participe în mod semnificativ la dezvoltare și să beneficieze de aceasta.

La nivel național

18. Statele ar trebui să elaboreze și să pună în aplicare proiecte de dezvoltare după organizarea unor consultări semnificative pentru identificarea priorităților de dezvoltare ale comunităților în domeniul vizat de proiect, precum și acorduri privind partajarea unor beneficii care ar putea fi adecvate pentru persoanele afectate. În special:

(a) Procesele de consultare ar trebui să fie instituționalizate mai degrabă decât ad-hoc și ar trebui abordate eventualele conflicte de interese între părțile care organizează consultările, pentru a garanta că respectivele consultări reflectă cu adevărat punctele de vedere ale părților interesate afectate (acest lucru este deosebit de important atunci când consultările sunt convocate de un stat sau de actori privați care ar beneficia în mod direct de proiectul propus);

(b) Cei care organizează o consultare ar trebui să informeze în mod transparent comunitățile consultate cu privire la impactul potențial al deciziilor care urmează să fie luate și ar trebui să fie luate în considerare prioritățile celor afectați.

19. Statele ar trebui să instituie procese publice de planificare participativă și care includ mecanisme de monitorizare. Ori de câte ori este posibil, statele ar trebui să descentralizeze procesele de planificare participativă, permițând astfel comunităților locale să întreprindă inițiative de dezvoltare care reflectă interesele lor și să atragă mai multe resurse naționale.

20. Guvernele ar trebui să pună în aplicare politici naționale coerente, care răspund nevoilor locale de dezvoltare, pentru a favoriza sinergiile și interacțiunea între instituții.

21. Statele ar trebui să se asigure că bugetarea este un proces participativ și axat pe oameni, și nu un exercițiu pur economic. Guvernele ar trebui să fie deschise pentru includerea societății civile în planificarea și reformele economice. În această privință, ar trebui avut în vedere un proces de bugetare participativă la nivel local.

22. Puterile publice de la toate nivelurile ar trebui să mobilizeze comunitățile și să le ofere mijloacele necesare pentru a-și susține propriile programe de dezvoltare. Guvernele ar trebui să instituționalizeze participarea societății civile în cadrul proceselor de planificare a dezvoltării, ceea ce presupune planificarea în avans a participării societății civile și luarea în considerare a acesteia în cadrul exercițiilor de colectare și evaluare a datelor.

23. Statele ar trebui să investească în dezvoltarea capacității societății civile de a juca un rol activ și semnificativ în procesele de dezvoltare. Societatea civilă ar trebui să fie implicată în mod oficial în elaborarea, punerea în aplicare și evaluarea politicilor. Acest lucru ar mobiliza expertiza locală existentă și ar favoriza sentimentul implicării în procesul de dezvoltare, generând totodată rezultate mai puțin costisitoare. Participarea societății civile necesită în special garantarea libertății de exprimare și a accesului la informație.

24. Guvernele și partenerii de cooperare internațională ar trebui să instituie mecanisme decizionale participative și eficiente. Aceste mecanisme ar trebui să implice grupuri afectate de politicile, programele și proiectele de dezvoltare specifice.

25. Statele au obligația de a se asigura că actorii nestatali, inclusiv corporațiile care au sediul sau care au fost constituite pe teritoriul lor, precum și societățile-mamă sau societățile care le controlează, își desfășoară activitățile în conformitate cu standardele internaționale privind drepturile omului și cu prioritățile exprimate în mod clar de comunitățile afectate și beneficiare. Guvernele ar trebui, de asemenea, să adopte o legislație care să stabilească în mod clar modalitățile de participare a publicului la programele de parteneriat public-privat.

26. Pentru a evita perpetuarea inegalităților existente, atunci când pun în aplicare programe de dezvoltare, statele ar trebui să acorde o atenție deosebită motivelor de discriminare intersectorială, inclusiv discriminării pe motive de rasă, culoare, sex, limbă, religie, opinii politice sau de altă natură, cetățenie, origine socială, avere, naștere, dizabilitate sau altă situație.

27. Guvernele ar trebui să promoveze în permanență canalele de participare. Ar trebui să existe oportunități de participare egală a persoanelor care sunt mai dezavantajate, inclusiv a persoanelor cu dizabilități, a femeilor, a copiilor și a tinerilor, a minorităților, a popoarelor indigene, a persoanelor de origine africană și a membrilor altor grupuri lipsite de putere sau marginalizate. Statele ar trebui să ofere comunităților posibilitatea de a „interveni” în cazurile în care se iau decizii care le afectează, dar în care acestea nu au fost identificate ca făcând parte din populația afectată. Mai precis:

(a) Statele care primesc migrații ar trebui să considere acești titulari de drepturi ca fiind agenți ai dezvoltării, în loc să abordeze fenomenul migrației ca pe o problemă de securitate;

(b) Statele ar trebui să se asigure că toate persoanele, inclusiv membrii minorităților, au o identitate juridică și acces egal la documente personale de identificare, întrucât absența unor astfel de documente împiedică participarea și crește riscul unor încălcări multiple ale drepturilor (de exemplu, încălcări în ceea ce privește accesul la asistență medicală, educație, locuințe, locuri de muncă, protecție socială și dreptul de vot);

(c) Statele ar trebui să mobilizeze tinerii în calitate de agenți ai schimbării și dezvoltării.

28. Guvernele ar trebui să promoveze reprezentarea de calitate a femeilor și a populațiilor marginalizate în cadrul procesului decizional la nivel național, inclusiv prin creșterea reprezentării membrilor acestor grupuri în cadrul instituțiilor publice și private. Deseori, femeile și populațiile marginalizate sunt considerate beneficiari ai programelor de dezvoltare, fiind rareori implicate în procesele decizionale sau consultate.

29. În cadrul planificării axate pe chestiuni legate de gen, statele ar trebui să ia în considerare faptul că femeile nu sunt un grup omogen și, prin urmare, ar trebui să acorde o

atenție specială femeilor care se confruntă cu vulnerabilități multiple și la care se ajunge mai greu.

30. Statele ar trebui să integreze drepturile omului și dreptul la dezvoltare în programele naționale de învățământ.

31. Statele ar trebui să promoveze o educație în domeniul drepturilor omului care să acorde un loc important perspectivei de gen și nediscriminării la toate nivelurile, pentru a le permite oamenilor să ia decizii informate și să participe la dezvoltarea politică, economică, socială și culturală.

32. Statele ar trebui să instituie mecanisme care permit accesul facil la informații legate de politicile și procesele de dezvoltare și să adopte o legislație care să garanteze accesul la informații, inclusiv la informații privind finanțarea proiectelor, inclusiv cofinanțarea, și privind obiectivele de dezvoltare durabilă.

33. Odată cu elaborarea unor planuri de dezvoltare, guvernele ar trebui să pună la punct sisteme de informare fiabile și actualizate. Instituțiile guvernamentale ar trebui să consacre resurse adecvate pentru schimbul de informații și să fie mandatate să producă și să transmită informații în timp util. Ar trebui să fie instituie căi de atac pentru a garanta că accesul la informații nu este refuzat.

34. Statele și alți actori ar trebui să utilizeze tehnologia și rețelele digitale, după caz, ca mijloace pentru creșterea participării, ținând seama de faptul că, întrucât accesul la tehnologie nu este uniform, participarea nu poate fi facilitată exclusiv prin intermediul tehnologiei.

35. Instituțiile naționale pentru drepturile omului ar trebui să asigure educarea publicului, pentru a permite comunităților să își revendice drepturile.

36. Instituțiile naționale pentru drepturile omului ar trebui, în cadrul mandatelor lor, să acționeze ca platforme de participare, inclusiv prin facilitarea colectării și schimbului de informații cu privire la programele de dezvoltare.

37. Statele ar trebui să respecte dreptul la autodeterminare al popoarelor indigene, pentru a asigura exercitarea dreptului la dezvoltare. Populațiile indigene ar trebui să dispună de mijloacele necesare pentru a-și stabili propriile priorități în materie de dezvoltare și pentru a-și da consimțământul liber, prealabil și în cunoștință de cauză, astfel cum prevede Declarația Organizației Națiunilor Unite privind drepturile populațiilor indigene și Convenția Organizației Internaționale a Muncii (nr. 169) din 1989 privind populațiile indigene și tribale.

38. Statele ar trebui să garanteze accesul la informații și participarea semnificativă a tuturor părților interesate la luarea deciziilor privind extragerea resurselor naturale.

39. Statele ar trebui să înțeleagă participarea ca un continuum care implică consultarea, participarea, monitorizarea și evaluarea, precum și accesul la justiție. Orice sistem integrat de participare ar trebui să includă aceste componente.

La nivel regional și internațional

40. Statele și organizațiile interguvernamentale ar trebui să promoveze și să consolideze eforturile societății civile de creștere a gradului de conștientizare cu privire la dreptul la dezvoltare la nivel regional; să dezvolte rețele ale societății civile la nivel regional, pentru a permite schimbul de bune practici și reușite; și să creeze punți de legătură între diferiții actori ai societății civile, care activează în domeniile dezvoltării, drepturilor omului, păcii și securității.

41. Statele ar trebui să se asigure că toate părțile interesate sunt incluse efectiv în procesul de negociere a acordurilor internaționale, inclusiv a acordurilor comerciale internaționale. În acest scop, este necesară consolidarea capacității statelor și a actorilor statali și nestatali implicați în procesele de negociere. Informațiile privind inițiativele viitoare ar trebui să fie puse la dispoziție la nivel național într-o fază incipientă, astfel încât societatea civilă și comunitățile interesate să poată participa la procesele de negociere multilaterală.

42. Statele ar trebui să elaboreze programe de asistență pentru dezvoltare în scopul promovării priorităților de dezvoltare ale țărilor care beneficiază de ajutoare bilaterale și să se asigure că prioritățile de dezvoltare ale țărilor beneficiare au fost stabilite în urma unor veritabile procese de participare, desfășurate în cadrul acestor țări.

43. Guvernele ar trebui să extindă spațiul civic pentru a permite participarea democratică și semnificativă a tuturor părților interesate la procesele multilaterale, inclusiv la cele care privesc schimbările climatice.

44. Organizațiile interguvernamentale mondiale și regionale ar trebui să acorde noțiunii de participare a părților interesate o importanță centrală în cadrul planificării lor strategice a proceselor de dezvoltare.

Actorii nestatali

45. Toți actorii, inclusiv instituțiile, întreprinderile și investitorii, care produc informații cu privire la proiectele de dezvoltare ar trebui să furnizeze aceste informații în mod transparent. Mai precis:

(a) Informațiile privind proiectele de dezvoltare ar trebui să fie comunicate cu prioritate comunităților afectate, în limba acestor comunități și în formate accesibile. Ar putea fi necesară traducerea acestor informații în limbile locale și indigene;

(b) Informațiile ar trebui să fie partajate într-o formă accesibilă populațiilor țintă (de exemplu, informațiile tehnice ar trebui comunicate utilizând un limbaj accesibil nespecialiștilor; în plus, informațiile ar trebui puse la dispoziție online sau ar trebui însoțite de explicații, pentru a permite comunităților să aibă acces la informații prin intermediul telefonului mobil).

46. Societatea civilă ar trebui să joace un rol mai important în informarea populației cu privire la dreptul la dezvoltare și ceea ce înseamnă acest drept pentru dezvoltarea lor durabilă.

47. Rețelele societății civile regionale ar trebui să integreze dreptul la dezvoltare în activitățile lor de promovare a drepturilor omului și să urmărească luarea sistematică în considerare a acestui drept la nivel local.

48. Societatea civilă și rețelele internaționale de solidaritate ar trebui să fie mobilizate și implicate, astfel încât să fie în măsură să adopte poziții comune în cadrul negocierilor internaționale. Dezvoltarea unor rețele mai puternice de organizații ale societății civile și de organizații naționale pentru drepturile omului ar permite părților interesate să promoveze programe comune la nivel regional și internațional.

49. Susținătorii drepturilor omului ar trebui să evidențieze relația care există între realizarea Obiectivelor de dezvoltare durabilă și respectarea principalelor angajamente privind drepturile omului. Impulsul oferit de Obiective ar trebui utilizat pentru a consolida cooperarea dintre sectorul dezvoltării și comunitatea care apără drepturile omului.

50. Băncile de dezvoltare ar trebui să organizeze consultări efective pentru a se asigura că proiectele pe care le finanțează contribuie la realizarea obiectivelor de dezvoltare prioritare ale beneficiarilor avuți în vedere. Băncile ar trebui, de asemenea, să garanteze accesul la informațiile referitoare la proiectele finanțate înainte de autorizarea acestor proiecte.

51. Băncile de dezvoltare și alte părți interesate implicate în gestionarea și finanțarea proiectelor ar trebui să creeze mecanisme pentru organizarea de consultări regionale și internaționale cu privire la proiectele care vor avea efecte transfrontaliere.

C. Finanțare pentru dezvoltare și mobilizarea resurselor existente

52. Deși Declarația privind dreptul la dezvoltare nu include în mod explicit o listă a priorităților financiare care ar permite realizarea dreptului la dezvoltare, aceasta enunță totuși principiile care ar trebui să ghideze deciziile politice la nivel național și internațional. De exemplu, în declarație se afirmă că populația ar trebui să aibă suveranitate deplină

asupra bogățiilor și resurselor naturale (articolul 1) și că beneficiile dezvoltării ar trebui să fie distribuite în mod echitabil (articolul 2). Aceasta invită statele membre să ia toate măsurile necesare pentru realizarea dreptului la dezvoltare și să asigure egalitatea de șanse pentru toți în ceea ce privește accesul la resursele de bază, la educație, la serviciile medicale, la hrană, la o locuință și la un loc de muncă (articolul 8). În plus, la nivel internațional, declarația impune statelor obligația de a coopera între ele, atât pentru a promova dezvoltarea mai rapidă a țărilor în curs de dezvoltare, cât și pentru a elimina obstacolele din calea dezvoltării globale [articolul 3 alineatul (3) și articolul 4 alineatul (2)].

53. Prin urmare, prezentele orientări abordează principiul conform căruia finanțarea dezvoltării ar trebui să fie durabilă și să fie realizată în interesul beneficiarilor avuți în vedere. În cazul în care resursele comunitare trebuie să fie utilizate pentru atingerea unor obiective de dezvoltare mai ample, participarea activă, semnificativă și în cunoștință de cauză a persoanelor particulare și a colectivităților constituie un mijloc prin care aceștia pot conveni asupra distribuirii beneficiilor. Cu titlu de exemplu de bună practică în acest sens poate fi menționată experiența unei țări din regiunea Asia-Pacific, în care o comunitate risca să fie relocată din cauza unei propuneri de punere în aplicare, în capitală, a unui proiect de construire a unui canal de captare și dirijare a apelor din precipitații, pentru prevenirea inundațiilor. În acest caz, în cadrul unei consultări conduse de societatea civilă, membrii comunității și-au prezentat propriul plan de relocare. Aceștia au convenit în special să fie relocați doar dacă aveau posibilitatea de a rămâne în apropierea orașului, datorită avantajelor acestei proximități pentru comunitate. În cele din urmă, membrii acestei comunități au putut să folosească despăgubirile acordate de guvern pentru a obține locuințe pe terenuri care fuseseră deținute de stat. Totuși, cel mai important este faptul că prioritățile comunității au fost identificate în mod activ înainte de a pune în aplicare proiectul de realizare a canalului de captare și dirijare a apelor din precipitații. Acest aspect este esențial întrucât comunitatea a fost nevoită să renunțe la propriile resurse pentru ca proiectul să poată fi pus în executare.

54. Având în vedere potențialele efecte negative ale recurgerii de către state și organizațiile internaționale la programe de austeritate² și parteneriate public-privat³ pentru generarea de resurse, prezentele orientări recomandă metode alternative de mobilizare a resurselor naționale și internaționale. În plus, aceste orientări identifică resursele nefinanciare care trebuie să fie mobilizate.

55. Recomandările practice prezentate mai jos se referă la mobilizarea unor resurse durabile și favorabile incluziunii pentru programele de dezvoltare.

La nivel național

56. Statele ar trebui să pună în aplicare reforme economice și sociale eficiente pentru a se asigura că beneficiile creșterii sunt distribuite în mod echitabil tuturor segmentelor populației și pentru a reduce inegalitățile. Comunitățile ale căror resurse sunt confiscate sau puse în pericol de proiecte de dezvoltare naționale sau regionale trebuie să primească despăgubiri adecvate.

57. Statele ar trebui să pună în aplicare politici în favoarea egalității de gen și în materie de protecție socială. Guvernele ar trebui să acorde o atenție deosebită activităților de îngrijire neplătite, elaborând politici economice și metode contabile naționale care permit redistribuirea activităților de îngrijire și abordarea impactului disproporționat pe care acest tip de muncă îl are asupra dezvoltării femeilor. Statele ar trebui să recunoască și să formalizeze activitățile de îngrijire, prin remunerarea persoanelor care își asumă sarcina de îngrijire și prin asigurarea unei formări adecvate în acest sens.

² A se vedea, de exemplu, Maria José Romero, „What lies beneath? A critical assessment of PPPs and their impact on sustainable development” (Ce se ascunde în spate? O evaluare critică a parteneriatelor public-privat și a impactului acestora asupra dezvoltării durabile) [European Network on Debt and Development (Rețeaua europeană privind datoria și dezvoltarea, Bruxelles, 2015)].

³ A se vedea, de exemplu, E/2013/82 și A/HRC/37/54.

58. Statele ar trebui să promoveze bugetarea bazată pe drepturile omului, inclusiv bugetarea care promovează în mod special egalitatea de șanse între femei și bărbați și alte forme de egalitate.

59. Statele ar trebui să renunțe la practica „financiarizării” politicilor sociale, adică transformarea serviciilor sociale în oportunități generatoare de profit. Este necesar să se inverseze tendința privatizării serviciilor sociale, cum ar fi asistența medicală și educația, care trebuie să fie asigurate în primul rând de către stat, în conformitate cu dreptul internațional al drepturilor omului.

60. Statele ar trebui să garanteze niveluri minime de protecție socială și bunăstare, chiar și în perioadele de criză economică și financiară, în conformitate cu Recomandarea (nr. 202) din 2012 a Organizației Internaționale a Muncii privind nivelurile minime de protecție socială.

61. Statele ar trebui să garanteze participarea semnificativă a comunităților la stabilirea condițiilor tuturor proiectelor de dezvoltare, inclusiv ale parteneriatelor public-privat, precum și la partajarea beneficiilor acestor parteneriate. Acestea ar trebui să se asigure că societatea civilă joacă un rol în aprecierea gradului de succes al parteneriatelor public-privat, în evaluarea acestor parteneriate pe baza serviciilor oferite publicului și în asigurarea conformității acestora cu normele și obligațiile existente.

62. Guvernele ar trebui să efectueze evaluări ale impactului asupra drepturilor omului, înainte de a lua decizii cu privire la reducerea cheltuielilor publice. Statele ar trebui să evite luarea unor măsuri de austeritate și alegeri privind cheltuielile publice care ar inversa progresele realizate în ceea ce privește protecția socială universală și furnizarea de bunuri și servicii publice, recurgând la astfel de măsuri numai după epuizarea tuturor opțiunilor de mobilizare a resurselor.

63. Statele ar trebui să utilizeze cu prioritate resursele interne pentru finanțarea dezvoltării, în loc să apeleze la serviciul datoriei externe.

64. Guvernele ar trebui să mobilizeze resursele interne pentru dezvoltare prin conservarea resurselor statului, inclusiv a terenurilor; consolidarea capacităților de colectare a impozitelor; punerea în aplicare a unor politici fiscale mai echitabile, mai transparente și mai progresive;⁴ combaterea corupției; solicitând entităților din sectorul privat să își plătească impozitele în mod echitabil; și punând capăt fluxurilor financiare ilicite, prin care resursele interne sunt deturnate în afara țării.

65. Pentru a consolida responsabilitatea în sectorul privat, autoritățile fiscale ar trebui să publice ratele de impozitare și veniturile generate de principalii actori economici. Autoritățile fiscale ar trebui să aibă obligația legală de a monitoriza impozitarea principalilor operatori economici și de a publica informații accesibile în această privință.

66. Statele ar trebui să ofere un acces transparent la informații privind finanțarea publică, colectarea impozitelor și procesele de supraveghere.

67. Statele ar trebui să își diversifice sursele de venituri pentru a asigura sustenabilitatea acestora, evitând astfel consecințele negative ale șocurilor economice și descurajând corupția. Exploatarea resurselor naturale nu ar trebui să fie singurul motor de dezvoltare.

68. Statele ar trebui să elaboreze politici deliberate de dezvoltare, față de care să își mențină angajamentul în timp, inclusiv: (a) o strategie specifică privind sectoarele în care ar investi statul, precum și stabilirea unui calendar pentru etapizarea investițiilor respective; (b) un angajament politic conștient în favoarea incluziunii sociale și economice, fie prin programe de protecție socială, fie prin investiții în servicii publice precum locuințele, educația, protecția socială și asistența medicală; și (c) un spațiu politic deschis, care să permită evaluarea și revizuirea politicilor în funcție de necesități.

69. Statele ar trebui să promoveze inovarea socială și noile inițiative menite să răspundă nevoilor sociale. În cazul în care există activități economice care promovează bunăstarea

⁴ Oficiul Înaltului Comisar al Națiunilor Unite pentru Drepturile Omului (OHCHR), „The right to development and taxation” (Dreptul la dezvoltare și la impozitare).

socială și solidaritatea, guvernele ar trebui să nu împiedice astfel de activități, ci să le susțină.

70. Statele nu ar trebui să adopte măsuri ample de liberalizare economică fără să aprecieze întâi posibilele efecte asupra drepturilor omului ale politicilor care urmează să fie adoptate, întrucât astfel de măsuri sunt susceptibile să agraveze inegalitățile sociale și să submineze capacitatea de reglementare a statelor, în special în ceea ce privește exercitarea drepturilor sociale, culturale și economice.

71. Relaxările fiscale și subvențiile acordate întreprinderilor de către stat ar trebui evaluate pentru a stabili dacă acestea îndeplinesc obiectivele avute în vedere, și anume crearea de locuri de muncă, asigurarea unor salarii decente și a unor condiții adecvate de muncă pentru populație.

72. Statele nu ar trebui să ofere stimulente fiscale investitorilor și corporațiilor străine, fără să fi efectuat în prealabil un studiu de impact care să dovedească faptul că avantajele acestor măsuri pentru colectivitate depășesc pierderile legate de veniturile fiscale și nu generează încălcări ale drepturilor omului. Statele ar trebui să încerce să atragă investitori străini, care pot să elimine lacunele de la nivel național în materie de competențe și să dezvolte întreprinderi locale. Informațiile privind acordarea de stimulente fiscale corporațiilor, metodologiile de evaluare și rezultatele evaluărilor ar trebui să fie puse la dispoziția publicului.⁵

La nivel regional și internațional

73. Statele ar trebui să treacă de la paradigma donator-beneficiar la un veritabil parteneriat cu țările în curs de dezvoltare, astfel cum se prevede în Declarația privind dreptul la dezvoltare și în Obiectivul de dezvoltare durabilă 17. Statele ar trebui să își bazeze finanțarea pentru dezvoltare pe prioritățile partenerilor beneficiari și să garanteze că statele beneficiare dețin controlul asupra proiectelor de dezvoltare realizate datorită acestei finanțări.

74. Guvernele și organizațiile internaționale nu ar trebui să considere finanțarea dezvoltării doar o modalitate de a obține beneficii economice. Dezbaterile privind finanțarea dezvoltării ar trebui să se axeze pe obligațiile statelor de a promova dezvoltarea folosind la maximum resursele disponibile și de a solicita sau furniza cooperare internațională în acest sens.

75. Având în vedere că este unul dintre principalii contributivi la cooperarea pentru dezvoltare, Uniunea Europeană ar trebui să continue să promoveze stabilirea unor nivele minime de protecție socială, care s-au dovedit a avea efecte pozitive.

76. Fondul verde pentru climă ar trebui să fie direct accesibil statelor și părților interesate din cadrul comunităților. Mai precis:

(a) statele ar trebui să revizuiască normele care reglementează accesul la fonduri, astfel încât acestea să fie mai favorabile incluziunii și să garanteze punerea în aplicare a unor proiecte axate într-adevăr pe reducerea emisiilor și promovarea unor soluții energetice curate;

(b) Statele care au contribuit în mod disproporționat la schimbările climatice ar trebui să își onoreze angajamentele financiare corespunzătoare, în conformitate cu principiul 16 din Declarația de la Rio privind mediul și dezvoltarea.

77. Statele ar trebui să promoveze instituirea unui mecanism multilateral de monitorizare financiară.

⁵ Comitetul pentru drepturile sociale și culturale a oferit orientări similare cu privire la posibilele efecte negative ale activităților întreprinderilor asupra drepturilor economice, sociale și culturale. A se vedea Comentariul general nr. 24 (2017) al Comitetului pentru drepturile economice, sociale și culturale cu privire la obligațiile ce revin statelor în temeiul Pactului internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale.

78. Statele ar trebui să promoveze instituirea unui mecanism internațional de renegociere a datoriilor.

79. Țările în curs de dezvoltare ar trebui să fie mai bine integrate în sistemul comercial global. Statele ar trebui să promoveze intensificarea comerțului intraregional, asigurându-se totodată că acordurile comerciale regionale fac obiectul unei evaluări a impactului asupra drepturilor omului și a mediului.

80. Statele ar trebui să își intensifice cooperarea internațională în materie fiscală, de exemplu prin schimbul de informații cu privire la plata impozitelor, prin publicarea ratelor de impozitare și a veniturilor generate de principalii actori economici și prin garantarea faptului că intermediarii financiari nu acceptă active ilicite.⁶

81. Guvernele ar trebui să dezvolte o arhitectură fiscală globală și regională pentru a combate uniformizarea în sens descendent, alimentată de politicile fiscale care sunt tot mai favorabile capitalului, în detrimentul bunăstării populației.

82. Statele ar trebui să coopereze în vederea mobilizării de resurse suplimentare – inclusiv prin schimbul de cunoștințe, cooperarea tehnică, consolidarea capacităților și transferurile de tehnologie – pentru a oferi mijloacele și facilitățile necesare pentru susținerea unei dezvoltări globale.

83. Statele ar trebui să contracareze tendințele negative, cum ar fi impunerea unor măsuri coercitive unilaterale, care afectează negativ cooperarea multilaterală și creează obstacole în calea dezvoltării.

84. Statele ar trebui să depună eforturi comune în scopul dezarmării și să redirecționeze resursele rezultate din dezarmare către dezvoltarea economică și socială.

85. Statele ar trebui să facă schimb de informații privind practici promițătoare în ceea ce privește punerea în aplicare a procesului de bugetare participativă și efectele pozitive ale acestuia asupra creșterii și dezvoltării.

86. Statele ar trebui să facă schimb de bune practici în cadrul cooperării Sud-Sud și a unei cooperări triunghiulare, informând populația generală cu privire la rezultatul acestui schimb. Dată fiind diversitatea țărilor din Sud și relațiile inegale dintre acestea, abordarea acestei cooperări trebuie să se bazeze pe drepturi (a se vedea A/73/271). Statele ar trebui, de asemenea, să promoveze cooperarea cu actorii nestatali.

87. Ar trebui, de asemenea, să fie consolidată cooperarea Nord-Sud.

Entitățile și mecanismele Organizației Națiunilor Unite

88. Deținătorii de mandate pentru Procedurile speciale ale Organizației Națiunilor Unite și alți experți internaționali în domeniul drepturilor omului ar trebui să coopereze cu Conferința Națiunilor Unite pentru Comerț și Dezvoltare în ceea ce privește condițiile macroeconomice care împiedică realizarea dreptului la dezvoltare.

89. Comisiile economice regionale ar trebui să determine productivitatea activelor pentru a putea consilia statele astfel încât acestea să se poată asigura că acordurile bilaterale atrag investiții reale.

Actori nestatali

90. Sectorul privat ar trebui să promoveze dreptul la dezvoltare prin redirecționarea capitalului către sistemele de redistribuire.

⁶ Expertul independent însărcinat cu examinarea efectelor datoriei externe și ale altor obligații financiare internaționale conexe ale statelor asupra exercitării depline a drepturilor omului, în special a drepturilor economice, sociale și culturale, a formulat multiple recomandări în această privință, în cadrul unui studiu care analizează efectele fluxurilor financiare ilicite de origine fiscală asupra drepturilor omului și realizarea obiectivelor de dezvoltare durabilă (A/HRC/31/61).

91. Băncile de dezvoltare și investitorii nu ar trebui să impună statelor condiții care să le oblige să ia anumite măsuri, precum ajustarea infrastructurii fiscale și impunerea unor măsuri de austeritate care ar putea fi în detrimentul propriei dezvoltări.

D. Monitorizarea și evaluarea

92. Declarația privind dreptul la dezvoltare prevede că dezvoltarea trebuie asigurată într-un mod care să permită realizarea deplină a tuturor drepturilor omului și a libertăților fundamentale [articolul 1 alineatul (1)] și, astfel cum s-a menționat deja la punctul 7 de mai sus, aceasta recunoaște, de asemenea, că ființa umană este subiectul central al dezvoltării. Cu alte cuvinte, avantajele în materie de dezvoltare care nu aduc beneficii ființelor umane nu contribuie la realizarea dreptului la dezvoltare.

93. Prezentele orientări definesc diferite metode de evaluare a impactului programelor de dezvoltare asupra ființelor umane, de exemplu, prin activitățile de monitorizare desfășurate de comunități, evaluări ale impactului asupra drepturilor omului, acțiunile instituțiilor naționale și externalizarea spre public. Includerea membrilor colectivității în procesul de monitorizare și evaluare sporește legitimitatea și asigură realizarea programelor în conformitate cu prioritățile titularilor de drepturi. De exemplu, într-o țară din America Latină, instituționalizarea unui forum al societății civile, pentru a lucra împreună cu banca sa de dezvoltare, a avut ca efect creșterea transparenței atât timp cât forumul a fost operațional.⁷ În special, a fost îmbunătățit accesul la informațiile referitoare la proiectele băncii.

94. În plus, orientările recunosc necesitatea de a extinde modalitățile tradiționale de evaluare a politicilor și de a trece de la o evaluare bazată în principal pe rezultatele cantitative, cum ar fi numărul de locuri de muncă create sau produsul intern brut (PIB), la o evaluare care ține seama și de rezultatele calitative. Un exemplu de bună practică în acest domeniu este cel al unei țări din Europa de Vest, în care organismele de elaborare a politicilor trebuie să demonstreze, înainte de adoptarea unei politici, că au evaluat impactul respectivei politici asupra egalității din cadrul țării. Concluziile evaluării trebuie să fie publicate și supuse controlului public, în conformitate cu legislația națională a statului respectiv.

95. Orientările țin seama, de asemenea, de factorii care împiedică evaluarea exactă a programelor de dezvoltare și propun modalități de remediere a acestor deficiențe.

96. În consecință, recomandările formulate mai jos abordează modalitățile prin care se poate garanta că programele de dezvoltare se bazează pe drepturile omului și sunt orientate către populație, atât în ceea ce privește rezultatele acestora, cât și în ceea ce privește punerea lor în aplicare.

La nivel național

97. Statele și organizațiile internaționale ar trebui să evalueze dezvoltarea prin luarea în considerare nu doar a PIB-ului, ci și a impactului politicilor asupra bunăstării și mediului. Ar trebui puse la punct instrumente mai diversificate și mai precise de măsurare a inegalităților, și nu doar a celor legate de venituri.

98. Statele ar trebui să evalueze calitatea rezultatelor programelor de dezvoltare.

99. Statele ar trebui să identifice metode de colectare eficientă a datelor privind impactul politicilor de dezvoltare asupra mediului.

100. Statele ar trebui să elaboreze metodologii și parametri pentru a măsura progresele realizate în materie de dezvoltare, inclusiv în cadrul punerii în aplicare a Obiectivelor de Dezvoltare Durabilă, într-un mod participativ și cu implicarea organizațiilor societății civile, inclusiv a mediului academic, a specialiștilor în domeniul dezvoltării, a lucrătorilor

⁷ La început, forumul a fost o inițiativă a societății civile. Acesta a fost ulterior integrat ca instituție bancară, dar, în cele din urmă, sprijinul instituțional acordat forumului a scăzut.

sociali și a liderilor comunităților. Ar trebui să fie luate în considerare, după caz, cunoștințele tradiționale și indigene.

101. Statele ar trebui să depună eforturile necesare pentru a evalua procesele care, în cadrul politicilor de dezvoltare, au un impact asupra drepturilor omului.

102. Atunci când evaluează progresele realizate în ceea ce privește atingerea Obiectivului 1 de dezvoltare durabilă și a ținutelor aferente acestuia, statele ar trebui să examineze elementele multidimensionale⁸ ale sărăciei.

103. Guvernele ar trebui să efectueze studii privind impactul asupra drepturilor omului⁹ încă din primele etape ale unui proiect de dezvoltare sau ale elaborării unei politici, studii care să furnizeze informații necesare pentru a contribui la elaborarea sau programarea respectivului proiect sau respectivei politici. Este necesar să se asigure faptul că evaluările țin seama de preocupările comunităților afectate și că acestea sunt repetate periodic pentru a monitoriza schimbările care au avut loc și pentru a evalua progresele realizate. Mai precis:

(a) Statele ar trebui să permită executarea proiectelor de dezvoltare numai în cazul în care s-a demonstrat că s-a ținut seama de rezultatele evaluării impactului asupra drepturilor omului;

(b) În cadrul studiilor lor de impact, guvernele ar trebui să evalueze în mod specific respectarea dreptului la dezvoltare, pentru a avea o perspectivă globală asupra impactului unui proiect sau al unei politici (de exemplu, efectul său asupra persoanelor, grupurilor, națiunilor și popoarelor; impactul dimensiunilor internaționale ale egalității, distribuția echitabilă a beneficiilor și impactul asupra mediului; și procesele de participare, incluziunea, nediscriminarea, indivizibilitatea drepturilor omului și egalitatea de șanse), și nu să se limiteze la evaluarea efectelor politicii sau ale proiectului asupra unui subset restrâns de drepturi individuale;

(c) Statele ar trebui să furnizeze publicului în mod transparent rezultatele evaluărilor impactului asupra drepturilor omului;

(d) Comunitățile care sunt consultate în cadrul unui proces de evaluare a impactului asupra drepturilor omului ar trebui să joace un rol în punerea în aplicare a proiectului evaluat;

(e) Funcționarii guvernamentali ar trebui să beneficieze de formare în ceea ce privește realizarea de studii de impact privind drepturile omului și în scopul aplicării unei abordări bazate pe dreptul la dezvoltare;

(f) Guvernele care au pus în aplicare cu succes studii de impact privind drepturile omului ar trebui să partajeze cunoștințele dobândite cu alte guverne, astfel încât acestea din urmă să poată învăța din practicile anterioare.

104. Atunci când elaborează și pun în aplicare măsuri de austeritate, guvernele ar trebui să realizeze evaluări ale impactului asupra drepturilor omului.¹⁰ Ar trebui dezvoltată în

⁸ „Sărăcia multidimensională include diferitele lipsuri cu care se confruntă oamenii săraci în viața lor de zi cu zi - precum sănătatea precară, lipsa educației, un standard de viață neadecvat, lipsa puterii de acțiune, locuri de muncă de proastă calitate, riscul de violențe și faptul că trăiesc în zone periculoase pentru mediu, printre altele.” A se vedea <https://ophi.org.uk/policy/multidimensional-poverty-index/>.

⁹ O evaluare a impactului asupra drepturilor omului este un instrument de măsurare a efectelor unei politici, ale unui act legislativ, ale unui program sau ale unui proiect asupra drepturilor omului. Banca Mondială, *Human Rights Impact Assessments: A Review of the Literature, Differences with Other Forms of Assessments and Relevance for Development* (Evaluări privind impactul asupra drepturilor omului: O analiză a literaturii din domeniu, diferențele dintre evaluările privind impactul asupra drepturilor omului și alte tipuri de evaluări și relevanța acestor evaluări pentru dezvoltare) (februarie 2013), p. 1. Principiile directe ale ONU privind afacerile și drepturile omului abordează necesitatea de a evalua impactul activităților întreprinderilor asupra drepturilor omului cu titlu de „diligență rezonabilă în domeniul drepturilor omului” (A/HRC/17/31, anexă, principiile 4 și 17-21).

¹⁰ A se vedea principiile directe privind evaluările impactului reformelor economice asupra drepturilor omului, elaborate de Expertul independent însărcinat cu examinarea efectelor datoriei

continuare practica realizării de evaluări ale impactului asupra drepturilor omului, inclusiv în domenii precum comerțul și finanțele.¹¹

105. Statele ar trebui să promoveze cercetarea și dezvoltarea în ceea ce privește procesele de evaluare, iar principiile drepturilor omului ar trebui integrate în cursurile de formare privind realizarea de evaluări.

106. Statele, la nivel individual și colectiv, ar trebui să dezvolte capacitățile comunităților și ale altor actori și să le ofere acestora sprijin în instituirea unor mecanisme de monitorizare și evaluare. Acest lucru va permite comunităților să realizeze evaluări ale programelor de dezvoltare și să elaboreze rapoarte independente relevante.

107. Guvernele și organizațiile internaționale ar trebui să se asigure că evaluările implică o inițiativă multipartită și că acestea sunt puse în aplicare înainte, în timpul și după executarea programelor de dezvoltare. Statele ar trebui să se asigure că dreptul la dezvoltare este monitorizat la toate nivelurile de guvernare, inclusiv de către organismele guvernamentale subnaționale.

108. Statele ar trebui să instruiască autoritățile de la toate nivelurile, pentru a putea să realizeze evaluări și să răspundă la acestea. Statele ar trebui să îi informeze pe funcționarii guvernamentali cu privire la faptul că vor fi realizate evaluări ale politicilor și programelor de dezvoltare, inclusiv ale politicilor sectoriale.

109. Guvernele ar trebui să furnizeze comunităților consultate informații cu privire la rezultatele evaluărilor și ale cercetărilor efectuate pe teren în scopul monitorizării și evaluării programelor de dezvoltare.

110. Consiliile naționale pentru dezvoltare socială și economică (sau instituțiile echivalente) ar trebui să creeze forumuri multipartite care să faciliteze elaborarea unui program național de dezvoltare just și echitabil. Ar putea fi creat un observator național pentru egalitate, atașat pe lângă aceste instituții, care să monitorizeze punerea în aplicare a programului. În plus, ar trebui înființate consilii provinciale care să desfășoare activități similare la nivel local.

111. Statele ar trebui să colecteze date dezagregate. Eforturile de defalcare a datelor trebuie să se bazeze pe o abordare a datelor din perspectiva drepturilor omului.¹² Scopul unei astfel de abordări este acela de a evalua nu numai rezultatele politicilor, ci și structurile și procesele care duc la aceste rezultate. Mai precis:

(a) În cadrul unei abordări a datelor bazată pe drepturile omului, procesul de colectare a datelor ar trebui să implice activ persoanele din comunitatea la care se referă informațiile colectate;

(b) Respondenții trebuie să aibă posibilitatea de a alege singuri modul în care se identifică în ceea ce privește etnia, orientarea sexuală, identitatea de gen și statutul de persoană cu dizabilități;

(c) Ar trebui să se păstreze confidențialitatea datelor, iar aceasta să fie pusă în balanță cu nevoia de transparență;

externe și ale altor obligații financiare internaționale conexe ale statelor asupra exercitării depline a drepturilor omului, în special a drepturilor economice, sociale și culturale (A/HRC/40/57).

¹¹ A se vedea, de exemplu, evaluarea ex ante a impactului asupra drepturilor omului, solicitată de Comisia Economică pentru Africa, Biroul Friedrich-Ebert Stiftung de la Geneva și Oficiul Înaltului Comisar al Națiunilor Unite pentru Drepturile Omului, *The Continental Free Trade Area (CFTA) in Africa: A Human Rights Perspective (Zona Continentală Africană de Liber Schimb: O perspectivă bazată pe drepturile omului)* (2017).

¹² Oficiul Înaltului Comisar al Națiunilor Unite pentru Drepturile Omului, „A human rights-based approach to data: leaving no one behind in the 2030 Agenda for Sustainable Development” (O abordare a datelor bazată pe drepturile omului: angajamentul de a nu lăsa pe nimeni în urmă, asumat în cadrul Agendei 2030 pentru dezvoltare durabilă) (Geneva, 2018).

(d) Datele ar trebui dezagregate, pentru a permite o evaluare a modului în care politicile și programele afectează persoanele și grupurile care au fost victime ale discriminării.

112. Organismele naționale de statistică și instituțiile naționale pentru drepturile omului ar trebui să colaboreze pentru a facilita punerea în aplicare a unei abordări a datelor bazată pe drepturile omului.

113. Statele ar trebui să intensifice cooperarea internațională prevăzută pentru activitățile de consolidare a capacităților, cu scopul de a îmbunătăți colectarea datelor în țările dezvoltate și în curs de dezvoltare.

114. Ar trebui consolidată capacitatea societății civile de a colecta date dezagregate și ar trebui elaborate abordări inovatoare pentru a reduce lacunele în materie de colectare a datelor. În acest sens, societatea civilă ar trebui să colaboreze strâns cu institutele naționale de statistică.

115. Statele ar trebui să garanteze existența unui spațiu civic propice colectării de date fiabile, în special pentru a evalua percepțiile reale ale comunităților.

116. Statele ar trebui să se asigure că femeile sunt reprezentate în mod egal în cadrul procesului decizional legat de monitorizare și evaluare, atât la nivel național, cât și la nivel local. O abordare care ține seama de perspectiva de gen ar trebui să fie integrată sistematic în procesele de evaluare.

117. Statele ar trebui să le acorde beneficiarilor vizați de programele sociale, inclusiv celor săraci, posibilitatea de a efectua audituri sociale în cadrul departamentelor administrației publice și ministerelor responsabile pentru realizarea acestor programe.

118. La elaborarea politicilor de monitorizare și evaluare, statele ar trebui să țină seama de grupurile care au fost discriminate sau excluse de-a lungul istoriei, printre care femeile, minoritățile etnice și religioase sau majoritățile oprimate, popoarele indigene, persoanele cu dizabilități, persoanele strămutate în interiorul țării, refugiații și solicitanții de azil, comunitățile rurale izolate, comunitățile forestiere, comunitățile nomade, tinerii, persoanele care, de multe ori, sunt ignorate, de exemplu apatrizii, persoanele private de libertate și alte persoane. Mai exact:

(a) Guvernele ar trebui să întreprindă un exercițiu de cartografiere, prin colectarea de date dezagregate cu privire la persoanele care sunt excluse din motive de discriminare interzise, ținând seama totodată de aspectele intersecționalității;

(b) Statele membre ar trebui să acorde atenția cuvenită monitorizării obstacolelor structurale cu care se confruntă persoanele de origine africană în numeroase regiuni.

119. Statele ar trebui să adopte abordări mixte în materie de colectare a datelor, pentru a valorifica resursele existente. În acest scop, ar putea folosi mijloace de informare în masă și instrumente de comunicare ca resurse pentru colectarea datelor și ar putea să creeze rețele de lideri de opinie (de exemplu, lideri tradiționali și religioși, inclusiv lideri femei) care ar putea să colecteze informații, asigurând totodată includerea și participarea activă a grupurilor dezavantajate.

120. Statele, atât la nivel individual, cât și la nivel colectiv, ar trebui să utilizeze capacitățile locale de care dispun pentru realizarea de evaluări și ar trebui să promoveze competențele dobândite în cadrul rețelelor societății civile care sunt specializate în evaluare.

La nivel regional și internațional

121. În cadrul rapoartelor privind angajamentele asumate în temeiul Acordului de la Paris privind schimbările climatice, al Cadrului de la Sendai pentru reducerea riscului de dezastre 2015-2030, al Agendei de acțiune de la Addis Abeba și al Agendei 2030 pentru dezvoltare durabilă, statele ar trebui să abordeze în mod explicit modul în care acestea au pus în aplicare dreptul la dezvoltare.

122. Organizațiile interguvernamentale globale și regionale ar trebui să colaboreze în cadrul planificării lor strategice pentru a aborda chestiuni legate de dreptul la dezvoltare.

123. Statele ar trebui să facă schimb de bune practici privind evaluarea politicilor și programelor de dezvoltare. Acestea ar trebui să promoveze cooperarea Sud-Sud în domeniul evaluării, inclusiv prin prezentarea de bune practici în cadrul rapoartelor periodice și dezvoltarea unei baze de date online care să includă practicile promițătoare.

124. Statele ar trebui să efectueze evaluări cuprinzătoare și independente ale impactului politicilor și proiectelor transfrontaliere asupra mediului, societății și drepturilor omului, pentru a remedia efectele negative pe care le-ar putea avea aceste proiecte în mai multe țări. Evaluările ar trebui să fie prevăzute încă din etapa concepției politicilor sau proiectelor, iar costurile lor ar trebui să fie incluse în buget în avans. Evaluările ar trebui să fie conduse de comunitățile interesate sau să se realizeze cu participarea sau aprobarea deplină și efectivă a acestora, iar rezultatele evaluărilor ar trebui să fie făcute publice.

125. Cu ajutorul asistenței tehnice din partea organizațiilor internaționale, statele ar trebui să efectueze evaluări sistematice ale impactului acordurilor comerciale asupra drepturilor omului, pentru a evita cauzarea de prejudicii mediului și drepturilor omului.

126. Garanțiile de mediu și sociale ar trebui să fie opozabile, iar statele ar trebui să contribuie la stabilirea unor astfel de garanții, colectarea informațiilor necesare și verificarea respectării acestor garanții de către întreprinderile private și băncile de investiții. Dat fiind faptul că majoritatea instituțiilor financiare internaționale sunt instituții publice, statele ar trebui să se asigure că acestea sunt trase la răspundere pentru nerespectarea normelor juridice regionale și internaționale.

127. Guvernele și organizațiile internaționale care finanțează programele de dezvoltare nu ar trebui să impună anumite condiții statelor beneficiare, întrucât acest lucru ar putea avea efecte negative nedorite asupra populației, în special atunci când condițiile impuse subminează politicile de dezvoltare umană. Atunci când doresc să inițieze programe de dezvoltare în țări în care drepturile nu sunt respectate de autorități, finanțatorii ar trebui să aleagă mai degrabă alți parteneri pentru punerea lor în aplicare (de exemplu, societatea civilă).

Entitățile și mecanismele Organizației Națiunilor Unite

128. Deținătorii de mandate pentru Procedurile speciale ale Organizației Națiunilor Unite și alți experți internaționali în domeniul drepturilor omului ar trebui să colaboreze cu băncile de dezvoltare recent create pentru a oferi orientări și consiliere cu privire la modul în care acestea pot promova o abordare bazată pe drepturi a activităților lor, în special având în vedere că aceste instituții financiare doresc să ofere o alternativă la modelul de finanțare pentru dezvoltare Bretton Woods.

Actori nestatali

129. Băncile de dezvoltare ar trebui să respecte garanțiile sociale și de mediu. Acestea nu ar trebui să încerce să le eludeze recurgând la entități terțe pentru finanțarea proiectelor. Mai precis:

(a) Băncile de dezvoltare ar trebui să facă politicile de protecție socială și de protecție a mediului mai accesibile cetățenilor obișnuiți și ar trebui să adopte politici explicite în domeniul drepturilor omului;

(b) Mecanismele de monitorizare ale băncilor de dezvoltare ar trebui să fie mai participative și să asigure contactul direct cu comunitățile și zonele afectate. În afară de rolul de mediere, acestea ar trebui să beneficieze și de posibilitatea de a respinge proiectele care nu sunt aprobate de comunitățile afectate.

130. În urma unor consultări adecvate cu entitățile societății civile relevante, instituțiile financiare internaționale și agențiile de dezvoltare recent înființate ar trebui să formuleze și să pună în aplicare politici de salvagardare conforme cu standardele internaționale privind drepturile omului.

131. Instituțiile financiare internaționale și băncile ar trebui să realizeze evaluări sistematice ale impactului politicilor lor asupra drepturilor omului, să monitorizeze și să evalueze aceste politici. În special, ar trebui realizate evaluări privind impactul asupra

drepturilor omului a măsurilor de austeritate, a ajustărilor structurale, a valorilor mobiliare și a acordurilor comerciale și de investiții. Mai precis:

(a) instituțiile financiare internaționale ar trebui să sprijine și să pună în aplicare principiile directe aplicabile evaluărilor privind impactul reformelor economice asupra drepturilor omului, elaborate de Expertul independent însărcinat cu examinarea efectelor datoriei externe și ale altor obligații financiare internaționale conexe ale statelor asupra exercitării depline a drepturilor omului, în special a drepturilor economice, sociale și culturale (A/HRC/40/57);

(b) Băncile de dezvoltare ar trebui să disemineze mai multe informații privind efectele pe termen lung ale proiectelor lor, inclusiv efectele acestora în țările în care își desfășoară activitatea.

132. Societatea civilă și populațiile afectate ar trebui să utilizeze mecanismele de monitorizare existente ale băncilor de dezvoltare, cum ar fi Biroul Consilierului-mediator (Compliance Advisor Ombudsman - CAO) al Corporației Financiare Internaționale (International Finance Corporation) și Agenția Multilaterală de Garantare a Investițiilor (membre ale Grupului Băncii Mondiale) și Mecanismul Independent de Consultare și Investigare al Băncii Interamericane de Dezvoltare. Băncile ar trebui să reformeze aceste mecanisme atunci când acestea se dovedesc inefficiente.

133. Comunitățile înseși, cu implicarea organizațiilor societății civile și a instituțiilor universitare, ar trebui să completeze eforturile statului de colectare a datelor. Societatea civilă ar trebui să caute resurse suplimentare pentru colectarea de date dezagregate care să completeze informațiile obținute din surse oficiale ale statului, în special în cazul mediilor sau aspectelor sensibile din punct de vedere politic.

134. Părțile interesate, inclusiv organizațiile societății civile și alți actori nestatali, ar trebui să beneficieze de formare cu privire la realizarea de evaluări privind drepturile omului, aplicând o abordare bazată pe dreptul la dezvoltare.

135. Rețelele regionale ale societății civile ar trebui să își exprime opinia privind politicile de dezvoltare ale băncilor de dezvoltare nou înființate în regiunile lor respective.

E. Promovarea aplicării principiului responsabilității și a accesului la căi de atac

136. Punerea în aplicare a dreptului la dezvoltare poate fi asigurată doar dacă există mecanisme de responsabilizare și căi de atac adecvate, în cazul încălcărilor acestui drept. Faptul că atât persoanele particulare, cât și colectivitățile sunt considerate titulari de drepturi – și că statele, având relații cu actori nestatali relevanți și cu comunitatea internațională, sunt considerate titulari de obligații – înseamnă că pot fi urmate mai multe căi pentru asigurarea responsabilității.

137. Unele dintre aceste căi sunt expuse în prezentele orientări. Printre acestea se numără instanțele naționale, procedurile administrative, mecanismele de soluționare a plângerilor și instituțiile naționale pentru drepturile omului. Orientările identifică, de asemenea, organismele internaționale care ar putea completa mecanismele naționale de asigurare a responsabilității. De exemplu, în declarația sa din 2011 privind importanța și relevanța dreptului la dezvoltare (E/C.12/2011/2), Comitetul pentru drepturile economice, sociale și culturale s-a angajat să monitorizeze punerea în aplicare a tuturor drepturilor protejate de Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale, care contribuie la realizarea dreptului la dezvoltare.

138. Prezentele orientări evidențiază faptul că mecanismele disponibile ar trebui să fie fiabile, prompte și să garanteze obținerea de reparații. În plus, au existat propuneri de eliminare a obstacolelor cu care se confruntă în practică persoanele și comunitățile atunci când încearcă să acționeze în justiție, cum ar fi lipsa calității procesuale de a introduce cauze care să asigure protejarea dreptului la dezvoltare, lipsa competenței judiciare de a examina aceste cauze și inaccesibilitatea mecanismelor de responsabilizare, din cauza costurilor ridicate ale acestora sau a locației îndepărtate în care se află acestea.

139. Recomandările practice formulate mai jos includ măsuri care ar putea să asigure aplicarea principiului responsabilizării și disponibilitatea unei căi de atac eficiente în cazurile de încălcare a dreptului la dezvoltare.

La nivel național

140. Statele ar trebui să adopte dispoziții legale prin care drepturile economice, sociale și culturale, precum și dreptul la dezvoltare, să devină opozabile. Statele ar trebui să pună la dispoziție căi de atac suplimentare, inclusiv mecanisme cvasi-judiciare, prin care să poată fi revendicate drepturile economice, sociale și culturale.

141. Statele ar trebui să adopte legi care să permită soluționarea litigiilor de interes public. Aceste litigii ar trebui să asigure respectarea nu doar a legislației interne, ci și a normelor internaționale convenite, referitoare la dreptul la dezvoltare.

142. Statele ar trebui să utilizeze observațiile și recomandările mecanismelor pentru drepturile omului pentru a spori protecția dreptului la dezvoltare, precum și a drepturilor economice, sociale și culturale, prin jurisprudența de la nivel local și național.

143. Statele ar trebui să facă mecanismele de asigurare a responsabilității mai vizibile și mai accesibile, inclusiv pentru persoanele care vorbesc limbi minoritare și pentru persoanele cu dizabilități.

144. Statele ar trebui să asigure transparența proceselor judiciare, punând la dispoziția publicului soluțiile cauzelor, inclusiv statisticile privind hotărârile judecătorești pronunțate.

145. Statele ar trebui să consolideze calitatea procesuală a victimelor în cadrul procedurilor judiciare.

146. Statele ar trebui să abroge legislația care împiedică persoanele care nu au capacitate juridică să conteste acest statut și, prin urmare, le împiedică să aibă calitatea procesuală de a iniția o procedură.

147. Pentru a realiza anumite obiective de dezvoltare durabilă și țintele corespunzătoare acestora, statele ar trebui să adopte și să pună în aplicare legi generale privind egalitatea, care să includă mecanisme care pun la dispoziție căi de atac eficiente în caz de discriminare.

148. În conformitate cu ținta 10.3 din Obiectivele de dezvoltare durabilă, statele ar trebui să adopte legi împotriva discriminării, care permit introducerea unei cauze în fața instanțelor naționale. Legislația ar trebui să conțină definiții detaliate ale discriminării și motive de discriminare, care ar trebui să includă toate motivele de discriminare interzise de dreptul internațional al drepturilor omului. Legislația ar trebui să fie pusă în aplicare în mod eficient.

149. Statele ar trebui să elimine obstacolele economice și de altă natură din calea accesului la justiție, în special în cazurile de încălcare a drepturilor economice, sociale și culturale. Statele ar trebui să ofere asistență juridică gratuită persoanelor indigene și altor persoane particulare și comunități, nu doar în privința cauzelor penale, ci și a cauzelor care privesc încălcări ale drepturilor economice, sociale și culturale.

150. Statele ar trebui să consolideze căile de atac judiciare interne, astfel încât acestea să permită obținerea de reparații în timp util. Mai precis:

(a) Statele ar trebui să le impună autorilor încălcărilor drepturilor omului care au legătură cu dreptul la dezvoltare să își soluționeze cauzele care îi implică și să respecte termenele de plată a despăgubirilor;

(b) Statele ar trebui să prevadă nu numai căi de atac judiciare, ci și căi de atac administrative, de exemplu pentru facilitarea accesului la serviciile publice, în ceea ce privește dreptul la dezvoltare;

(c) Statele ar trebui să asigure accesul la justiție, reparații și căi de atac eficiente persoanelor ale căror drepturi au fost încălcate în urma exploatarea resurselor naturale.

151. Statele ar trebui să pună în aplicare mecanisme care garantează efectiv că proiectele de dezvoltare sunt realizate în conformitate cu standardele internaționale privind transparența și cu Declarația de la Rio privind mediul și dezvoltarea.

152. Comisiile parlamentare însărcinate cu soluționarea chestiunilor legate de dreptul la dezvoltare ar trebui să asigure efectuarea de controale atunci când au loc încălcări ale acestui drept.

153. Statele ar trebui să recurgă la anchete și audieri publice ca mijloace suplimentare de asigurare a responsabilității.

154. În afară de căile de atac judiciare și administrative, statele ar trebui să instituie mecanisme instituționale de soluționare a plângerilor și să le consolideze pe cele existente, pentru a permite comunităților și persoanelor particulare să își exprime preocupările cu privire la procesele de dezvoltare, inclusiv cele care implică sectorul privat. Acest lucru ar permite abordarea dificultăților cu care se confruntă comunitățile în ceea ce privește accesul la justiție în cadrul sistemului judiciar, din cauza statutului protejat al corporațiilor, și evitarea protestelor cauzate de lipsa unor mecanisme eficiente de soluționare a plângerilor.

155. Statele în care își au sediul sau în care au fost constituite corporații transnaționale sau alte întreprinderi (sau societatea-mamă sau societățile care le controlează) ar trebui să ia măsuri – inclusiv măsurile administrative, legislative, de investigare și jurisdicționale necesare – pentru a se asigura că autoritățile independente pun la dispoziție căi de atac prompte, accesibile și eficiente pentru încălcările drepturilor omului săvârșite de către aceste întreprinderi.

156. Guvernele ar trebui să reglementeze acțiunile din sectorul privat în conformitate cu Principiile directe privind întreprinderile și drepturile omului. În special, statele ar trebui să impună întreprinderilor să acționeze cu diligența necesară în domeniul drepturilor omului și să se asigure că întreprinderile care încalcă drepturile omului răspund penal pentru aceste încălcări.

157. Instituțiile naționale pentru drepturile omului ar trebui să examineze plângeri legate de drepturile economice și culturale, de mediu și de dreptul la dezvoltare. În afară de faptul că ar trebui să joace un rol mai important în promovarea și protejarea acestor drepturi, instituțiile naționale pentru drepturile omului ar trebui să susțină opozabilitatea acestor drepturi în țările lor. Mai precis, acestea ar trebui:

(a) Să facă referire la obiective specifice de dezvoltare durabilă atunci când examinează diverse cauze, pentru a arăta legăturile care există între cauzele respective și rezultatele în materie de dezvoltare. Acest lucru este deosebit de relevant în cazul în care instituțiile naționale pentru drepturile omului au semnat o declarație prin care s-au angajat să monitorizeze punerea în aplicare a Obiectivelor de dezvoltare durabilă în propriile lor țări;

(b) Să ridice în mod activ probleme legate de dreptul la dezvoltare la nivel național și internațional, inclusiv atunci când participă la procesele de evaluare periodică universală și la evaluările realizate de organele înființate în temeiul tratatelor Organizației Națiunilor Unite;

(c) Să monitorizeze respectarea de către state a obligațiilor lor extrateritoriale, de exemplu în contextul investițiilor străine ale țărilor;

(d) Să efectueze anchete și să prezinte guvernelor recomandări nu doar cu privire la încălcările drepturilor omului care au avut loc deja, ci și în mod prospectiv, pentru a se asigura că politicile de dezvoltare propuse respectă principiile drepturilor omului.

158. Statele ar trebui să asigure un mediu sigur, care să protejeze apărătorii drepturilor omului și organizațiile societății civile, permițându-le astfel să își îndeplinească în mod liber rolul de protejare a dreptului la dezvoltare. Mai precis:

(a) Statele și organizațiile interguvernamentale ar trebui să se consulte și să colaboreze cu apărătorii drepturilor omului, recunoscând rolul pe care îl joacă aceștia în promovarea dreptului la dezvoltare, în special în domeniul protecției terenurilor, a resurselor naturale și, mai general, a mediului (a se vedea A/71/281);

(b) Statele ar trebui să abiliteze și să protejeze organizațiile societății civile și apărătorii drepturilor omului care luptă împotriva corupției și criminalității financiare, să urmărească obținerea justiției sociale, să ancheteze fluxurile financiare ilicite și să documenteze efectele negative ale politicilor și proiectelor de dezvoltare;

(c) Statele ar trebui să recunoască și să protejeze activitatea femeilor apărătoare ale drepturilor omului, să pună capăt tuturor formelor de persecuție și violență împotriva acestora și să asigure un mediu care să le permită să contribuie, prin activismul lor, la realizarea dreptului la dezvoltare;

(d) Statele și partenerii de dezvoltare internațională ar trebui să furnizeze suficiente resurse financiare și de altă natură organizațiilor neguvernamentale, apărătorilor drepturilor omului și altor părți interesate care sprijină, prin activitățile lor, realizarea tuturor drepturilor omului, inclusiv a dreptului la dezvoltare.

159. Statele ar trebui să respecte revendicările funciare ale populațiilor indigene și drepturile conexe, să le apere interesele și să solicite consimțământul lor liber, prealabil și în cunoștință de cauză în cadrul proceselor de dezvoltare.

La nivel regional și internațional

160. Statele ar trebui să aloce suficiente resurse mecanismelor internaționale de soluționare a plângerilor la nivel mondial și regional și să investească în sprijinirea dezvoltării unor mecanisme solide de punere în aplicare și monitorizare a concluziilor și recomandărilor acestor mecanisme.

161. Statele membre ale Organizației Națiunilor Unite ar trebui să ratifice Protocolul opțional la Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale, permițând persoanelor particulare și societății civile să invoce probleme specifice în temeiul Pactului.

162. Statele membre ale Uniunii Africane ar trebui să ratifice Protocolul la Carta Africană a Drepturilor Omului și Popoarelor referitor la înființarea unei Curți Africane a Drepturilor Omului și Popoarelor. Acestea ar trebui să recunoască competența Curții de a examina cauze introduse de persoane particulare și de societatea civilă.

163. În rapoartele prezentate organelor înființate în temeiul tratatelor internaționale privind drepturile omului, statele ar trebui să includă în mod sistematic exemple concrete privind modul în care punerea în aplicare a Agendei 2030 pentru dezvoltare durabilă a contribuit la promovarea drepturilor omului.

164. Statele implicate în procesul de evaluare periodică universală, realizată de Consiliul Drepturilor Omului, ar trebui să prezinte rapoarte cu privire la progresele realizate în ceea ce privește dreptul la dezvoltare. Organizația Națiunilor Unite ar trebui să sprijine inițiativele în această privință, inclusiv prin furnizarea de asistență pentru consolidarea capacităților.

165. Statele ar trebui să promoveze integrarea aspectului drepturilor omului în rapoartele privind punerea în aplicare a Obiectivelor de dezvoltare durabilă, având în vedere în special faptul că statele examinează aspecte legate de formatul și organizarea forumului politic la nivel înalt privind dezvoltarea durabilă.

166. Statele și alte părți interesate ar trebui să continue activitățile de susținere a punerii în aplicare a Acordului de la Paris privind schimbările climatice în deplină conformitate cu obligația de a respecta, proteja, promova și realiza drepturile omului, inclusiv dreptul la dezvoltare.

167. Statele ar trebui să își îndeplinească obligațiile extrateritoriale, prin reglementarea acțiunilor corporațiilor multinaționale care au sediul pe teritoriul lor. Acestea ar trebui să sprijine instituirea unui tratat obligatoriu din punct de vedere juridic, referitor la corporațiile transnaționale, care să fie obligatoriu și pentru întreprinderile de stat.

168. Statele și investitorii ar trebui să reformeze sistemul de soluționare a litigiilor dintre investitori și stat, care permite formularea de plângeri împotriva statelor cu privire la

acordurile de investiții, astfel încât acest sistem să devină mai echitabil și conform cu standardele internaționale privind drepturile omului.

169. Statele ar trebui să instituie mecanisme de soluționare a litigiilor la nivel regional și internațional, care să promoveze și să respecte suveranitatea statului și egalitatea între state.

Entitățile și mecanismele Organizației Națiunilor Unite

170. Mecanismele de monitorizare a tratatelor ar trebui să includă în mod sistematic, în cadrul examinărilor periodice, evaluări privind punerea în aplicare a dreptului la dezvoltare de către statele părți.

Actori nestatali

171. Societatea civilă ar trebui să monitorizeze acțiunile în justiție, pentru a îmbunătăți accesul la justiție și pentru a spori echitatea proceselor. Ar trebui depuse eforturi pentru a garanta durabilitatea programelor de monitorizare a acțiunilor în justiție, chiar dacă finanțatorii străini și organizațiile internaționale încetează finanțarea acestora.

172. Societatea civilă ar trebui să participe la evaluările parlamentare ale activităților băncilor de dezvoltare.

173. Societatea civilă și comunitățile ar trebui să introducă mai multe cauze legate de încălcarea drepturilor economice, sociale și culturale în sistemul interamerican al drepturilor omului. În 2017, Curtea Interamericană a Drepturilor Omului a constatat pentru prima dată o încălcare a articolului 26 din Convenția americană a drepturilor omului, referitor la drepturile economice, sociale, educaționale, științifice și culturale; așadar, mai rămân multe de făcut pentru a asigura respectarea acestor drepturi.

174. La nivel regional și internațional, comunitățile afectate ar trebui să utilizeze proceduri de formulare a plângerilor, precum cele ale Curții Europene a Drepturilor Omului și ale organelor înființate în temeiul tratatelor Organizației Națiunilor Unite (în special Comitetul pentru Drepturile Economice, Sociale și Culturale).

175. Societatea civilă ar trebui să participe activ la evaluările periodice realizate de organele înființate în temeiul tratatelor, inclusiv prin prezentarea de rapoarte alternative cu privire la punerea în aplicare a dreptului la dezvoltare. Aceste rapoarte pot fi, de asemenea, prezentate și Grupului de lucru privind dreptul la dezvoltare.

176. Mecanismele regionale pentru drepturile omului ar trebui să joace un rol mai important în susținerea dreptului la dezvoltare, prin monitorizarea proceselor de dezvoltare, anchetarea încălcărilor drepturilor omului legate de dreptul la dezvoltare și dezvoltarea propriilor mecanisme de asigurare a responsabilității.

177. Instituțiile financiare internaționale ar trebui să facă mecanismele de asigurare a responsabilității mai accesibile persoanelor particulare și comunităților.

178. Instituțiile financiare internaționale ar trebui să se asigure că mecanismele de soluționare a plângerilor și de monitorizare pe care le finanțează sunt cunoscute mai bine de către persoanele afectate de programele și proiectele de dezvoltare. Acestea ar trebui să furnizeze în mod sistematic informații cu privire la mecanismele existente și să se asigure că acestea sunt accesibile (din punct de vedere economic și practic).

179. Comunitățile ar trebui să utilizeze mecanismele de mediere instituite de instituțiile financiare internaționale, care au permis deja obținerea de reparații în anumite cazuri.

180. Instituțiile financiare și agențiile de dezvoltare internaționale recent înființate ar trebui să instituie mecanisme eficiente de soluționare a plângerilor, în urma unor consultări adecvate cu organizațiile societății civile relevante.